

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci K. Zittové
Čeština texaského týdeníku Našinec v roce 1988

Rychle mizející čeština tradičních enkláv v zahraničí většinou nebývá zachycena v písemné podobě. Texaská čeština, resp. „moravský jazyk“ v Texasu, se však v tomto ohledu liší. Češtinu tu vyniká nejen konzervačními tendencemi spojenými se zemědělským osídlením, ale také zvláštní směsicí nářečí slezkomoravských (frenštátské podskupiny) a východomoravských (valašské podskupiny): z těchto nářečních zdrojů pocházelo odhadem až 80 % česky mluvících imigrantů. Bakalářská práce K. Zittové sleduje poslední fázi tištěné texaské češtiny před sametovou revolucí: jako pramennou základnu si vhodně zvolila 10 čísel legendárního *Našince*, a to z roku 1988. Pro výzkum vybrala tři jevy, které bylo v daném materiálu možné podrobit kvantitativnímu výzkumu a srovnat je s daty v korpusech češtiny na mateřském území: konkurenci předložek *k/ke/ku*, infinitivní koncovku a 3. os. sg. prez. slovesa *být*. Práce je psána takřka bez překlepů, některé drobné potíže formulační zde ponechávám stranou.

Ocenit je třeba jednak autorčinu dovednost při získání výchozího materiálu (komunikace s Briscoe Center v Austinu, opatření rozpoznatelných skenů bez zašifrování), převedení do wordovské podoby a manuální kontrolu i vhodné rozšíření pramenné základny o dopisy čtenářů, vedené jako podsoubor vedle podsouboru zpravodajství. Celkem bylo zpracováno cca 250 normostran textu (s. 28). Tyto všechny kroky a dílčí rozhodnutí jsou v práci podrobně popsány. Práce je dobře promyšlená, autorka si zvolila jevy vhodné ke zkoumání, popsala přitom kritéria výběru a dobře reflektovala i některá metodologická úskalí při srovnání s korpusem obsahujícími češtinu na mateřském území (diference časové, stylové, otázka reprezentativnosti apod.). Zároveň během zpracování tématu výborně reagovala na dílčí připomínky, poznámky a náměty (např. doplnění starší české dialektologické literatury nutné vzhledem k době předpokládané emigrace, korpusový výzkum). Je patrné, že práce prošla nehektickou závěrečnou redakcí a působí dojmem celistvosti a úplnosti.

Všechny kapitoly praktické části mají identickou strukturu: vycházejí z dosavadního popisu zkoumaného jevu v příručkách mluvnických a dialektologických, dále představují dostupná korpusová data a následně popisují stav v Našinci v souboru zpravodajských textů a v souboru dopisů od čtenářů. Výsledky jsou pak představeny v dílčích závěrech a jsou z hlediska konzervačních i vyrovnávacích tendencí a z hlediska srovnání se stavem ve zhruba soudobé češtině na mateřském území pozoruhodné, např. podoba *jest* je ve zpravodajství více než 1000krát četnější než v korpusu SYN2000 s texty z 90. let 20. století. Nepřekvapuje celkově větší nářeční variabilita v dopisech čtenářů (jejichž přesné nářeční východisko ani rodinné jazykové podmínky neznáme) a vlastně ani archaizační (relativně četnější *jest* a infinitivní koncovka *-ti*) a unifikační tendence redakcí připravených zpráv (a to ve směru složky lašské: expanze podoby *ku* a úplná absence podoby *ke*).

K obhajobě mám dva dotazy:

1) Je možné zjistit, kolik bylo různých čtenářských příspěvatelů, tj. pisatelů dopisů (vzhledem k celkovému počtu dopisů)? Je možné, že jejich okruh byl vlastně poměrně malý a ustálený. Pokud by tomu tak bylo, znamenalo by to překážku pro možnosti generalizace.

2) Jak si autorka vysvětluje úplnou absenci nářečních tvarů u infinitivní koncovky (tj. tvarů s asibilací jako *byč/byč*, *d'elač/d'elač*) či lašského tvaru 3. os. sg. prez. *jejsť* (příp. expanze *jest* do 1. os. sg.: *já jest*) v dopisech čtenářů?

Závěr: Bakalářská práce Kláry Zittové představuje velmi hodnotný příspěvek k poznání psané texaské češtiny 80. let 20. století. Soudím, že některá zjištění by bylo vhodné publikovat v odborném časopise. Práci rád doporučuji k obhajobě a hodnotím stupněm *výborně*.